

Aansluiting onderwijs - jeugdhulp

PILOT REGIO DRECHTSTEDEN

Inhoud

1. Conclusies
2. Wet Passend onderwijs en Jeugdwet
3. Meerwaarde van samenwerking
4. Samenwerking: sturen en informeren
5. Samenwerking: werkwijze
6. Zicht op bereik

Bijlage

Aan de pilot Monitor Aansluiting Onderwijs – Jeugdhulp hebben negen regio's/gemeenten deelgenomen. Dit maakt het benchmarken van de cijfers mogelijk.

Professionals: jeugdteamleden, Intern begeleiders (IB-ers) (PO) en zorgcoördinatoren (VO).⁵

Beleidsniveau: coördinatoren/directeuren samenwerkingsverbanden en beleidsmedewerkers gemeenten.

Het onderwijs is samen met de gemeente verantwoordelijk voor het bieden van zorg aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. De zorg voor jeugd is sterk in beweging. Met de decentralisatie van de jeugdzorg en de Wet Passend Onderwijs komt er veel op scholen en de gemeente af. Een goede samenwerking is van cruciaal belang. In deze factsheet leest u hoe het ervoor staat in de regio Drechtsteden. In welke mate wordt er in de regio al samengewerkt? Op welke manier? En heeft de samenwerking volgens betrokken professionals meerwaarde?

In het voorjaar van 2015 heeft de regio Drechtsteden, onder begeleiding van het Onderzoekcentrum Drechtsteden (OCD), deelgenomen aan de pilot 'Monitor Aansluiting Onderwijs – Jeugdhulp' van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI). De pilot heeft geresulteerd in een digitaal dashboard van cijfers, afkomstig uit verschillende landelijke databestanden¹ en vragenlijsten. In deze factsheet doen we enkel verslag van het vragenlijstonderzoek.²

De vragenlijsten zijn ingevuld door IB-ers, zorgcoördinatoren, jeugdhulpverleners, directeuren/coördinatoren van de zes samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs in de regio en beleidsmedewerkers van de zes gemeenten.³ Een uitgebreide uitleg van de onderzoeksmethode vindt u in de bijlage.

1 Conclusies

De 'nieuwe' verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp, sinds 1 januari van dit jaar, is nog pril. Dat laten de eerste resultaten van de pilot ook zien. Ten tijde van het veldwerk van de pilot, dit voorjaar, was de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp pas net van start.⁴ Op bestuurlijk niveau is er een koers bepaald, die de komende tijd verder uitgerold moet worden naar de werkvloer. De pilot moet dan ook gezien worden als nulmeting. *'We zijn net begonnen. Het wordt pas interessant over 1 à 2 jaar'* (bron: beleidsmedewerker onderwijs).

De samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp is op beleidsniveau wat verder gevorderd dan bij professionals op de werkvloer. Op beleidsniveau is men (dan) ook positiever over de samenwerking dan professionals. Het gemiddelde rapportcijfer dat men geeft voor de samenwerking is op beleidsniveau duidelijk hoger dan in het veld en ook (een stuk) hoger dan landelijk gemiddeld. De IB-ers en zorgcoördinatoren geven daarentegen een lager cijfer dan gemiddeld in de andere pilotregio's.

Met name bij professionals is er (nog) veel onbekendheid en onwetendheid. Professionals zijn nog niet altijd op de hoogte van elkaars bevoegdheden, verantwoordelijkheden en taken. Het zicht op het aantal kinderen/jeugdigen dat zowel extra onderwijsondersteuning krijgt als jeugdhulp ontvangt, is ook (nog) beperkt. De vraag is wel hoe erg het in dit stadium van het samenwerkingsproces is dat niet iedere professional zicht heeft op het (totale) aantal kinderen/jeugdigen dat zowel op school als thuis ondersteuning krijgt. Belangrijker is dat de professional van zijn/haar 'eigen' kinderen weet of zij ook elders hulp krijgen.

¹ Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) en Primo.

² Ten tijde van het schrijven van deze factsheet is het digitale dashboard enkel gevuld met de resultaten van het vragenlijstonderzoek. De data uit landelijke bronnen volgt z.s.m.

³ De zes samenwerkingsverbanden (swv). Primair onderwijs (PO): Dordrecht, Drechtsteden en reformatorisch. Voortgezet onderwijs (VO): Dordrecht, Noordelijke Drechtsteden en reformatorisch. De zes Drechtsteden gemeenten: Alblasserdam, Dordrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht.

⁴ De samenwerking onderwijs-jeugdhulp kent een lange historie van ontwikkeling via de ZAT-structuur.

⁵ Vergeleken met landelijk zijn de jeugdhulpprofessionals in de groep professionals in de Drechtsteden sterk ondervertegenwoordigd. De IB-ers zijn daarentegen oververtegenwoordigd.

Dat de samenwerking nog pril is, zeker tussen professionals, zorgt er (hoogstwaarschijnlijk) ook voor dat nog niet iedereen de meerwaarde van de samenwerking ziet. Een minderheid, een derde van de professionals, geeft aan dat de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp tot een snellere aanpak van problemen van jeugdigen en gezinnen leidt. In de andere pilotregio's ligt dit aandeel gemiddeld hoger. De vraag is echter of de samenwerking ook tot een betere aanpak van problemen leidt...

Aanvullend op de pilot hebben we de vragenlijst, in aangepaste vorm, ook voorgelegd aan de kinderdagopvang. De resultaten hiervan zijn beschreven in een aparte factsheet.

In de kadernotitie 'Passend verbinden van onderwijs en zorg voor jeugd in de Drechtsteden' staat geschreven dat de samenwerking en afstemming in de Drechtsteden o.a. moet leiden tot preventie, signalering, integrale (multidisciplinaire) beoordeling/weging en arrangeren. Dit is zeker (nog) niet altijd het geval. Eén op de vijf professionals zegt dat er samen opgetrokken wordt in signalering, analyse en uitvoering. Gezamenlijk opstellen van arrangementen wordt in ruim twee op de vijf gevallen gedaan. Hier is dus zeker verbetering mogelijk. Overigens zijn dit ook elders in het land aandachtspunten.

De overgrote meerderheid van de professionals neemt wel deel aan casuoverleggen waarbij ook de andere partner (onderwijs of jeugdhulp) aanwezig is. Daarnaast geven ruim zes op de tien professionals aan dat onderwijs en jeugdhulp gezamenlijk hulp toewijzen en dat er gezamenlijk aandacht is voor preventie en het versterken van de basis thuis, op school en in de wijk.

2 Wet Passend Onderwijs en Jeugdwet

Sinds 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor alle vormen van jeugdhulp. Gemeenten moeten de toegang tot de jeugdhulp vormgeven en zorgdragen voor een kwalitatief en kwantitatief toereikend aanbod. Met de komst van passend onderwijs in augustus 2014 hebben scholen de plicht gekregen een passende onderwijsplek te bieden aan alle leerlingen. Ook degenen die extra ondersteuning nodig hebben.

Een goede samenwerking tussen het onderwijs, gemeente en zorgpartners is belangrijk voor het bieden van optimale zorg aan leerlingen met ondersteuningsbehoeften. Scholen zijn een vindplek bij uitstek als het gaat om kinderen en jongeren met opvoed- en opgroei-problematiek. Bovendien speelt een belangrijk deel van de zorg voor jeugd zich af op en rond scholen.

Drechtsteden: visie en doel

Gemeenten, samenwerkingsverbanden en zorgpartners in de Drechtsteden voelen het nut en de noodzaak (urgentie) om er voor te zorgen dat geen kind buitenboord valt en hebben dit neergelegd in de volgende visie:

“Jeugdigen in de Drechtsteden krijgen kansen zich te ontwikkelen en naar vermogen mee te doen in de samenleving. Scholen en gemeenten dragen en voelen een gezamenlijke verantwoordelijkheid ten aanzien van het welzijn en welbevinden van kinderen en gezinnen. Kern hiervan is wat jeugdigen en gezinnen nodig hebben om een optimaal ontwikkelproces voor jeugdigen mogelijk te maken en een passende plaats in het arbeidsproces te verwerven. Het gaat daarbij om gerichte ondersteuning die bijdraagt aan het versterken van de eigen (pedagogische) kracht van kind, gezin en school”.⁶

Om de samenwerking tussen gemeenten, onderwijs en zorgpartners in de Drechtsteden tot een succes te maken, is het belangrijkste uitgangspunt in de samenwerking: 'één kind, (één gezin), één plan, daar waar passend verbinden noodzakelijk is'. In de kadernotitie 'Passend verbinden van onderwijs en zorg voor jeugd in de Drechtsteden' staat geschreven dat er goede kansen liggen voor een integrale aanpak en ontschotting van onderwijs-, opvoed- en opgroeihulp in de regio. Het hoofddoel van de samenwerking tussen gemeenten, onderwijs en zorgpartners in de Drechtsteden is: "Onderwijs en gemeenten stemmen de ondersteuning binnen de scholen en de mogelijkheden van zorg buiten de school voor jeugdigen (0 t/m 23 jaar) optimaal op elkaar af. We komen tegemoet aan de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften in de ontwikkeling van jeugdigen waardoor zij een zo optimaal mogelijk ontwikkelingsproces doormaken en uiteindelijk een passende plaats in het arbeidsproces verwerven en actief participeren in de samenleving".⁷

⁶ bron: kadernotitie 'Passend verbinden van onderwijs en zorg voor jeugd in de Drechtsteden'.

⁷ idem.

De samenwerking en afstemming in de Drechtsteden moet leiden tot: preventie, signalering, integrale (multidisciplinaire) beoordeling/weging, arrangeren (denken in ondersteuning en hulp) en arrangementen.

Samenwerking in de Drechtsteden

In 2013 is in de Drechtsteden het project Passend Verbinden Drechtsteden gestart, om gestalte te geven aan de verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp. Het project kent twee overlegorganen, een op beleids- en een op bestuurlijk niveau: het *Vorbereidingsplatform Passend Verbinden* en het *Bestuurlijk platform Passend Verbinden*. Het voorbereidingsplatform bestaat uit vertegenwoordigers (middenkader) vanuit het onderwijs en de jeugdhulp. Het voorbereidingsplatform informeert elkaar over de gang van zaken inzake passend verbinden, en bespreekt welke punten om bestuurlijke aandacht vragen. Het bestuurlijk platform bestaat uit gemandateerde wethouders van de Drechtstedengemeenten en bestuursvoorzitters van samenwerkingsverbanden passend onderwijs in de Drechtsteden. Het bestuurlijk platform voert het wettelijke op overeenstemming gericht overleg (OOGO). Waar wenselijk sluiten bestuurders van verschillende gecontracteerde jeugdhulporganisaties aan.

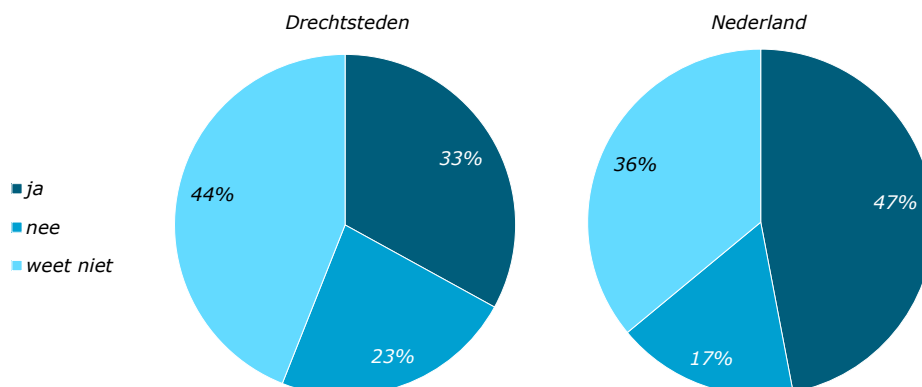
In de loop van 2015 is tevens gestart met *lokale leertafels*, waarbij onderwijs- en jeugdhulpprofessionals met elkaar in gesprek gaan over passend verbinden in de praktijk. Immers, inhoudelijk passend verbinden moet op de werkvloer plaatsvinden. De professionals maken waar mogelijk direct gezamenlijke werkafspraken over passend verbinden. In het geval dat de bestaande kaders niet toereikend zijn voor werkbare werkafspraken, wordt opgeschaald naar het Bestuurlijk platform Passend Verbinden.

3 Meerwaarde van samenwerking

Eén van de gedachten van de ingezette decentralisaties is dat gemeenten en scholen ondersteuning en hulp effectiever, met minder bureaucratie en goedkoper aan jeugdigen en hun ouders/verzorgers kunnen aanbieden. Aan de professionals hebben we gevraagd of de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp, volgens hen, tot een snellere aanpak van problemen van jeugdigen en gezinnen leidt. De meningen zijn verdeeld. Een derde van de professionals in de Drechtsteden zegt 'ja' en een kwart zegt 'nee'.

Vergelijken we de regiocijfers in figuur 1 met landelijk dan zien we dat de regio Drechtsteden wat minder scoort. Het aandeel professionals dat van mening is dat de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp leidt tot een snellere aanpak is in andere pilotregio's gemiddeld hoger.

Figuur 1 Leidt samenwerking onderwijs-jeugdhulp tot snellere aanpak van problemen van jeugdigen en gezinnen? (professionals)

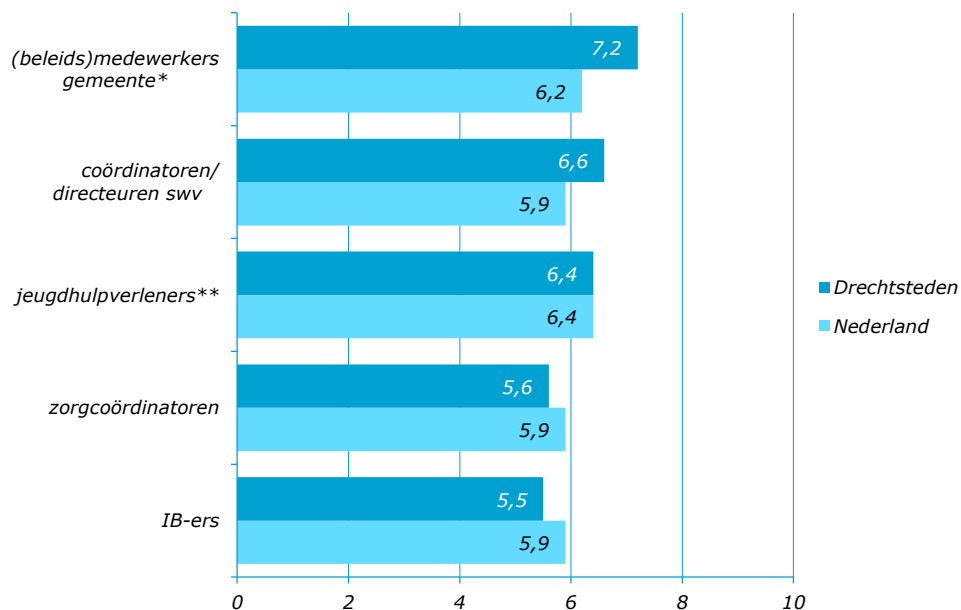
Jeugdhulpverleners geven wat vaker aan dat de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp tot een snellere aanpak van problemen leidt (dan IB-ers en zorgcoördinatoren).

Algemeen oordeel

Hoe beoordeelt men de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp in de Drechtsteden? Over het algemeen is men op beleidsniveau wat positiever over de samenwerking dan de professionals in het veld. Het meest positief zijn de gemeentelijke beleidsmedewerkers. Zij geven gemiddeld een 7,2 (figuur 2). Dit is een stuk hoger dan gemiddeld in de andere pilotregio's. Hetzelfde geldt voor de directeuren/coördinatoren van de samenwerkingsverbanden. Ook zij scoren in de regio hoger dan elders.

De IB-ers en zorgcoördinatoren in het onderwijs geven duidelijk een lager rapportcijfer voor de samenwerking met jeugdhulp. En ook lager dan gemiddeld in de andere pilotregio's. Respectievelijk een 5,5 en 5,6. De vijf jeugdhulpverleners geven gemiddeld een 6,4.

Figuur 2 Rapportcijfer samenwerking

* vier beleidsmedewerkers hebben deze vraag beantwoord

** vijf jeugdhulpverleners hebben deze vraag beantwoord

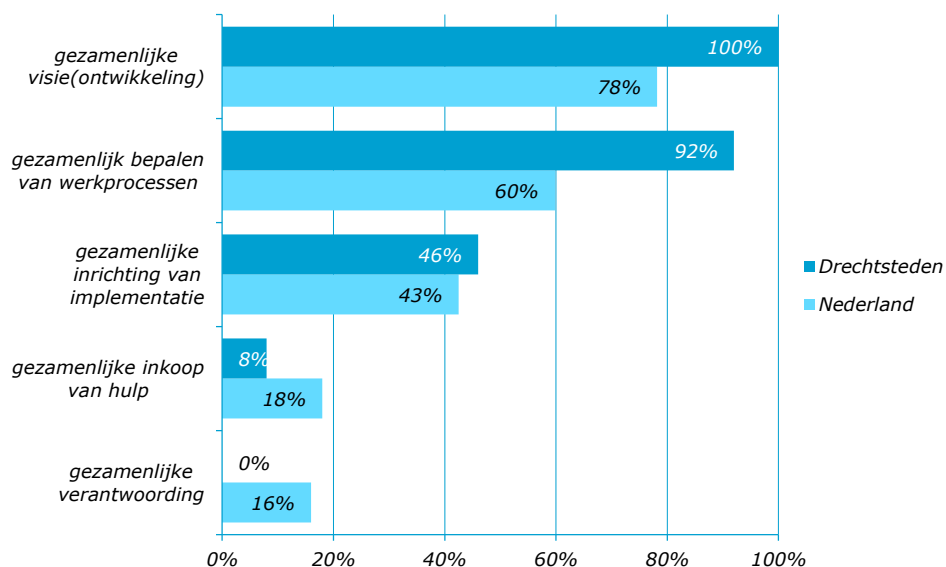
4 Samenwerking: sturen en informeren

Onderwijs en jeugdhulp kunnen op verschillende manieren samenwerken op beleidsniveau. Voor een goede samenwerking is het belangrijk dat men op de hoogte is van elkaars taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Ook in het veld.

Sturing

Eerder zagen we al dat er in de regio Drechtsteden een gezamenlijke visie is opgesteld. Ook zijn er gezamenlijk werkprocessen bepaald. Van gezamenlijke verantwoording of gezamenlijke inkoop van hulp/wederzijdse financiële inzet is op dit moment niet of nauwelijks sprake (figuur 3). Een belangrijke vraag hierbij is: hoe ver moet de samenwerking gaan?

Figuur 3 Samenwerking in sturing (beleidsniveau)

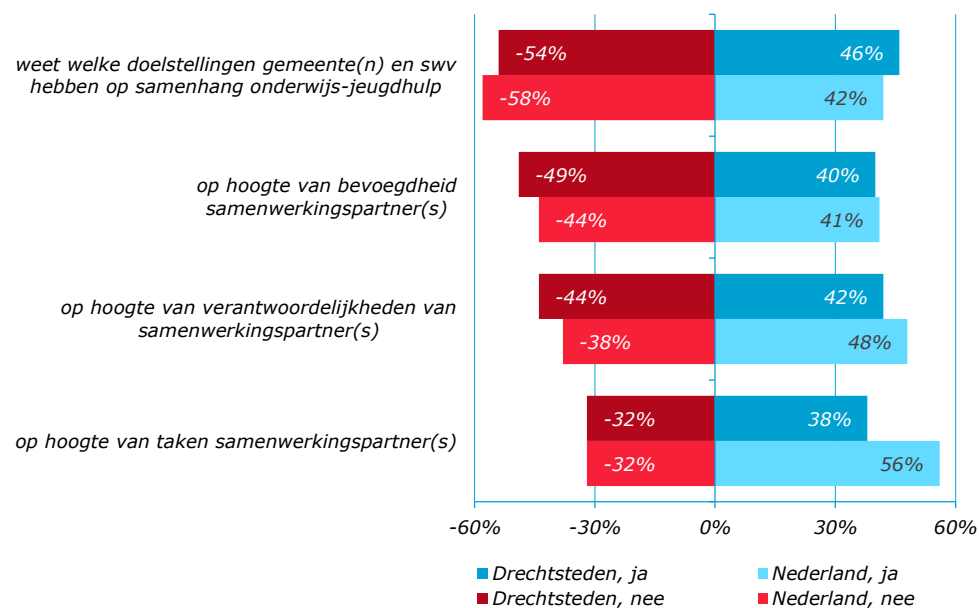
We zien weinig verschillen tussen typen professionals. Alleen jeugdhulpverleners zeggen wat vaker op de hoogte te zijn van de bevoegdheden van hun samenwerkingspartner(s).

Elkaar informeren

Professionals zijn (nog) niet altijd op de hoogte van de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van hun samenwerkingspartner(s). In figuur 4 zien we dat minder dan de helft, vier op de tien, zegt op de hoogte te zijn. In de andere pilotregio's ligt dit aandeel over het algemeen hoger. Professionals in de Drechtsteden geven aan dat er (nog) veel onduidelijkheden zijn, er (nog) weinig onderlinge communicatie is en de ervaringen beperkt zijn. 'De theorie is bekend, maar de praktijk laat zien dat er nog vele haken en ogen zitten aan het nieuwe systeem (bron: professional)'.

Weten welke doelstellingen gemeenten en de samenwerkingsverbanden Passend onderwijs hebben op de samenhang tussen onderwijs en jeugdhulp, doet 46% van de professionals in de Drechtsteden. Dit is iets hoger dan landelijk. Op de vraag of de doelstellingen ook richting geven aan hun handelen, antwoordt iets meer dan de helft van de professionals⁸ (54%) 'ja, altijd/meestal wel'. Bij 41% soms wel en soms niet. De overige 5% geeft aan 'meestal niet'.

Figuur 4 Elkaar informeren (professionals)

Toelichting: overige % is 'weet niet'

⁸ Die bekend zijn met de doelstellingen van gemeenten en de samenwerkingsverbanden.

Op beleidsniveau hebben we de vraag gesteld of men op de hoogte is van de plannen van de samenwerkingspartner(s)'. Bij 85% is dit het geval.

5 Samenwerking: werkwijze

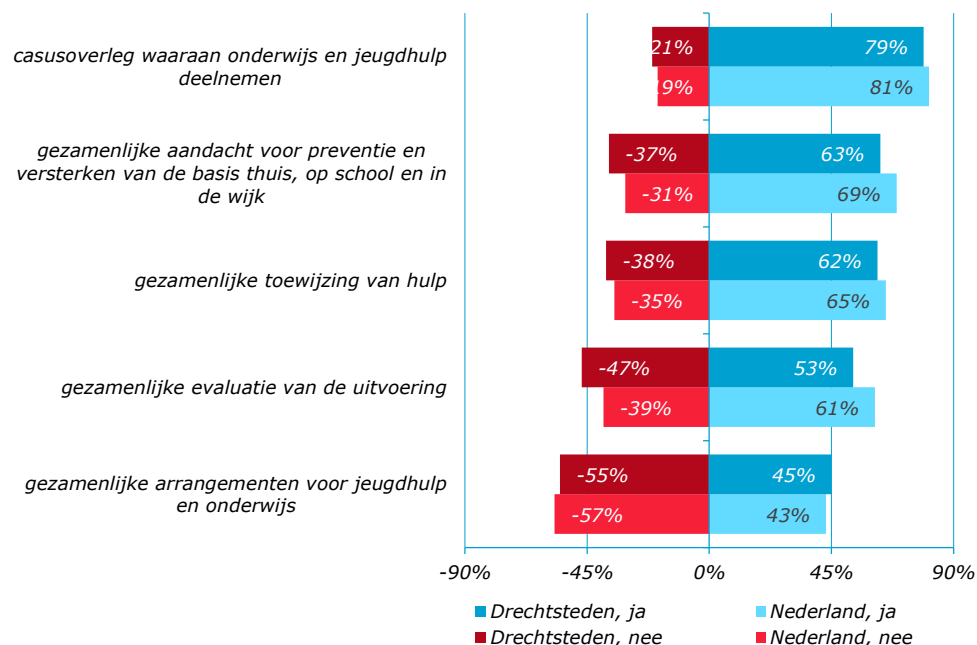
In deze paragraaf gaan we in op de wijze van samenwerken tussen onderwijs en jeugdhulp. We richten ons hierbij op de professionals in het werkveld.

Wijze van samenwerken

De professionals in het veld hebben op verschillende momenten in het werkproces contact met elkaar. De overgrote meerderheid van de professionals (79%) neemt deel aan casusoverleggen waarbij ook de andere partner (onderwijs of jeugdhulp) aanwezig is. Daarnaast geven ruim zes op de tien professionals aan dat onderwijs en jeugdhulp gezamenlijk hulp toewijzen (62%) en dat er gezamenlijk aandacht is voor preventie en het versterken van de basis thuis, op school en in de wijk (63%).

Het gezamenlijk evalueren van de uitvoering vindt in de regio Drechtsteden minder vaak plaats dan in de andere pilotregio's: 53% versus 61%. Het gezamenlijk opstellen van arrangementen komt het minst vaak voor (figuur 5).

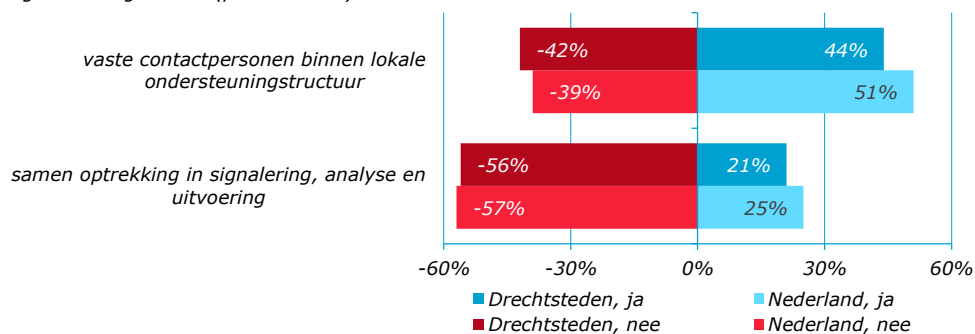
Figuur 5 Wijze van samenwerken (professionals)

Ruim vier op de tien professionals (44%) geven aan vaste contactpersonen te hebben binnen de lokale ondersteuningsstructuur. Bij ruim één op de tien (14%) is dit nog in ontwikkeling (figuur 6).

In de kadernotitie 'Passend verbinden van onderwijs en zorg voor jeugd in de Drechtsteden' staat geschreven dat de samenwerking en afstemming in de Drechtsteden o.a. moet leiden tot preventie, signalering, integrale (multidisciplinaire) beoordeling/weging en arrangeren. Dit is zeker (nog) niet altijd het geval. 'Slechts' één op de vijf professionals zegt dat er samen opgetrokken wordt in signalering, analyse en uitvoering. Ook elders in het land is dit het geval.

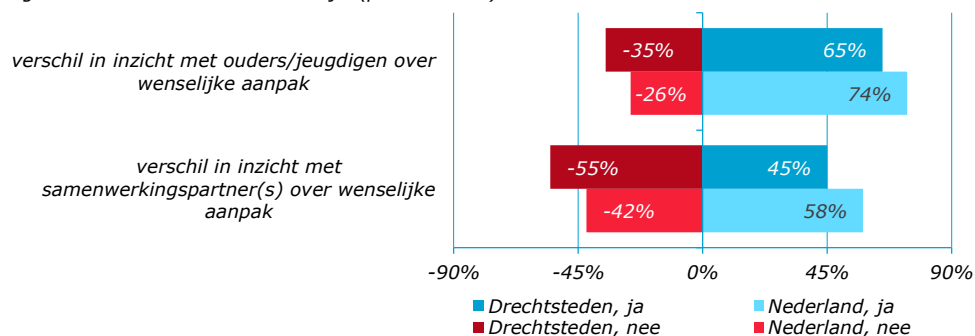
Figuur 6 Organisatie (professionals)

Toelichting: overige % is 'in ontwikkeling'

Ten slotte hebben we de professionals nog de vraag voorgelegd of zij weten hoe te handelen bij een verschil in inzicht over de wenselijke aanpak. Meer professionals weten dit wanneer er een verschil is met ouders/jeugdigen (65%) dan met samenwerkingspartners (45%). Logisch gezien de prille samenwerking tussen de samenwerkingspartners. Vergelijken we de regio Drechtsteden met andere pilotregio's dan zien we dat de regio wel wat minder goed scoort op beide aspecten (figuur 7).

Figuur 7 Weet hoe te handelen bij... (professionals)

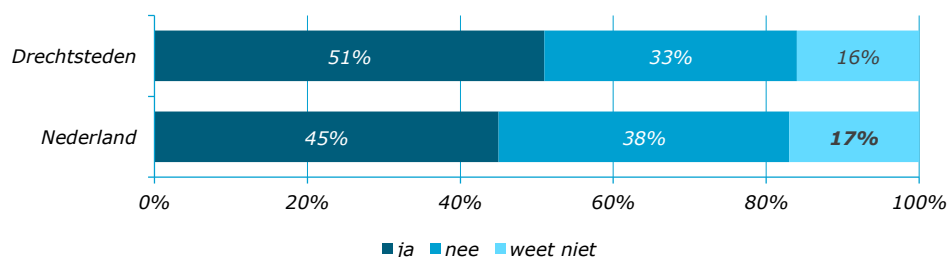

6 Zicht op bereik

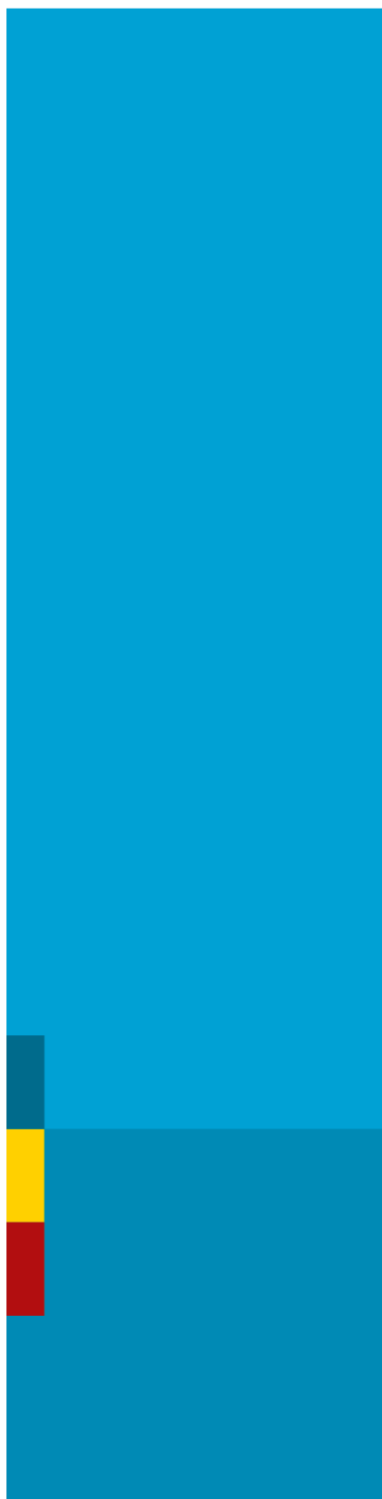
De samenwerking moet ertoe leiden dat de professionals in het veld goed zicht hebben op kinderen en jeugdigen die zowel extra onderwijsondersteuning krijgen als jeugdhulp ontvangen. In de pilot is de vraag gesteld of professionals zicht hebben op het aantal kinderen/jeugdigen dat zowel thuis als op school hulp krijgt. De helft van de professionals zegt 'ja' (figuur 8). Gezien het beperkte aantal onderwijs-zorgarrangementen de eerste helft van 2015, is dit aandeel van 51% laag te noemen. Aan de andere kant kunnen we de vraag stellen: hoe hebben professionals deze vraag gelezen? Hebben zij zicht op het totale aantal kinderen in de gemeente dat beide typen ondersteuning krijgt? Of: hebben zij zicht op het aantal kinderen binnen hun eigen caseload?

In de pilot is niet gevraagd of professionals ook zicht hebben op de inhoud van (elkaars) plannen.

Figuur 8 Zicht op aantal kinderen/jeugdigen dat zowel extra onderwijsondersteuning op school krijgt als jeugdhulp ontvangt (professionals)

Het zicht op het aantal kinderen/jeugdigen dat zowel extra onderwijssteuning als jeugdhulp ontvangt, is op beleidsniveau duidelijk nog minder. Van de beleidsmedewerkers van de gemeenten en directeurs/coördinatoren van de samenwerkingsverbanden geeft 46% aan geen zicht te hebben op het aantal, 23% zegt van wel.

drs. S.A.W. van Oostrom-van der Meijden

oktober 2015

Postbus 619
3300 AP Dordrecht
(078) 770 39 05

ocd@drechtsteden.nl
www.onderzoekcentrumdrechtsteden.nl

Bijlage

METHODOLOGISCHE VERANTWOORDING

Monitor Aansluiting Onderwijs Jeugdhulp

De pilot 'Monitor Aansluiting Onderwijs Jeugdhulp' vormt een opmaat tot de monitor Aansluiting Onderwijs Jeugdhulp. Deze monitor wordt ontwikkeld door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), in opdracht van de ministeries van VWS en OCW. De monitor is bedoeld om gemeenten, samenwerkingsverbanden passend onderwijs, jeugdhulpinstellingen en scholen inzicht te geven in de effectiviteit van de samenwerking.

De monitor is digitaal toegankelijk, grotendeels alleen voor deelnemers van de pilot/monitor (www.monitoraaj.nl). Er worden afspraken gemaakt met PO-raad, VO-raad en VNG om de openbare informatie van de monitor in de toekomst via het dashboard passend onderwijs en waarstaatjegemeente.nl beschikbaar te stellen.

De indicatoren van de monitor hebben betrekking op de context, het hulpgebruik, eigen kracht, participatie en tot slot de kwaliteit en efficiëntie van de samenwerking. De indicatoren zijn zowel op het niveau van het samenwerkingsverband primair onderwijs (PO), het samenwerkingsverband voortgezet onderwijs (VO) als per gemeente beschikbaar. De indicatoren baseren zich op informatie van verschillende bronnen, enerzijds landelijke databestanden zoals CBS, DUO en Primo en anderzijds door middel van vragenlijsten.

In deze factsheet doen we alleen verslag van het vragenlijstonderzoek. De andere data is ten tijde van dit schrijven (september 2015) nog niet beschikbaar. In samenspraak met de regionale coördinator Passend verbinden is er een selectie gemaakt van vragen/resultaten die voor de regio Drechtsteden op dit moment relevant en nuttig zijn.

Veldwerk

Het onderzoek bestond uit twee vragenlijsten: één voor professionals en één voor beleidsmedewerkers. We hebben de vragenlijsten verstuurd aan 190 personen, in april/mei. Iedereen heeft een persoonlijke e-mail gekregen met daarin een link naar de digitale vragenlijst. Om de respons te bevorderen hebben we twee maal een herinnering gestuurd.

In totaal hebben aan het onderzoek 91 professionals/beleidsmedewerkers deelgenomen. Een respons van 48% (tabel 1).

Tabel 1 Responsoverzicht

	verstuurde enquêtes (aantal)	respons (aantal)	respons (%)
intern begeleiders (IB-ers)	138	59	43
zorgcoördinatoren	29	14	48
jeugdhulpprofessionals	9	5	56
beleidsmedewerkers gemeenten	8	4	50
directeuren/coördinatoren swv	9	9	100
totaal	190	91	48

Toelichting: vergeleken met landelijk zijn de jeugdhulpprofessionals in de groep professionals in de Drechtsteden sterk ondervertegenwoordigd. De IB-ers in het primair onderwijs zijn daarentegen oververtegenwoordigd.